

HOLANDSKA POKRAJINA: IZ OKOLICE ZAANDAMA.

DR. EVGEN LAMPE:

V MAJHNI KOČI VELIKEGA CARJA.

IZLET IZ AMSTERDAMA V ZAANDAM.

Bilo je v začetku meseca avgusta, ko sem potoval po Holandskem, da tudi v tej, nam tako malo znani, a v marsikaterem oziru zanimivi državici vsaj mimoregrede proučim nekoliko tamošnje socialne razmere. Iz bogate Antverpe sem šel proti severu čez Rotterdam, domovino humanista Erazma, ki je zdaj eno najvažnejših pristanišč za izseljevanje, v Haag, kjer je stolica mlade kraljice Viljemine, čez Scheveningen ¹⁾, najdražje morsko kopališče, koder se ameriški bogataši ponašajo s svojimi dolarji, dalje čez Leyden, mesto učenjakov, in čez Haarlem, domovino vrtnarjev, v največje holandsko mesto — Amsterdam, kjer sem se ustavil dalj časa.

Kako bi bil mogel tukaj opustiti lepo priložnost, da ne bi odplul v bližnji Zaandam, kateri si je pridobil tako pravljlično znamenitost v svetovni zgodovini? Saj „roma“

¹⁾ Izgovori Skeveningen.

tja vsako leto toliko vzhodnih Slovanov, da si ogledajo beraško zibelko, v kateri je mati Evropa zibala mlado rusko omiko, to trmoglavo, barbarsko dete s sneženih vzhodnih poljan, ki je danes zraslo v tako orjaškega junaka? Izlet je kratek in prijazen. Lahko se vozimo po železnici ali s parnikom. V nekaj urah smo tam in zopet nazaj.

Brž odpravimo dopoldne vse posle, da smo popoldne prosti! Na razgovor me je povabil monsignor Eygenraam, častitljiv starček, ki je dolgo časa z rajnim Schaepmanom ¹⁾ vodil holandske katoličane in si je kot urednik političnega lista „De Tijd“ ²⁾ pridobil mnogo zaslug za katoliško stvar — v protestantovski Holandiji. Tega pač ne smem zanemariti! Stopimo torej najprej malo k njemu!

V sredi mesta, na enem najstarejših trgov, Spui ³⁾ imenovanem, se dviga velika hiša,

¹⁾ Izg. Skapman.

²⁾ Tijd (izg. tajd) = čas.

³⁾ Izg. Spoj.

skoraj bi rekel — palača. To je „Maagdehuis“¹⁾, zavetišče za katoliška dekleta. Tu notri deluje naš monsignor kot ravnatelj in duhovni oče.

Udarimo jo torej naravnost tja! Na desni stoji velik ženski samostan „Begyn-hof“, kjer žive „begine“, prav poseben red, ki je zelo razširjen po Belgiji in po Holandskem. Ves dan delajo; zlasti njih ženska ročna dela so dalekoznan in njim gre za sluga, da se je čipkarstvo na Nizozem-

k skupni službi božji. Holandci pravijo, da imajo begine tedaj „lof“¹⁾ — zahvalnico. Tu jih lahko vidiš, kako kleče v poltemi svoje gotske cerkvice, v temnih, modrih oblacihih, z glavo nagnjeno pod dolgimi pajčolanami na široki, beli ovratnik. Skozi visoka okna spuščajo živo barvane slike temno pisane žarke, ki se mešajo v negotovi luči in dajejo zamolklo-pestro, čarobno svetlobo. Od oltarja sem pa trepečejo živahni plamenčki utripajočih sveč. Globoko pretrese

IZ STAREGA AMSTERDAMA: OUDEZIJDGRACHT.

skem razvilo tako visoko. Kadar ne molijo v cerkvi, so zbrane v dvorani, kjer skupaj delajo. Čez šest let dobi vsaka pravico do ene od malih hišic, ki so postavljene na samostanskem prostoru v krogu okoli cerkve. Vsaka hišica ima k večjemu dve do štiri stanovanja, svojo številko in svojega patrona — svetnika. Ob petih zjutraj in zvečer v mraku se morajo zbrati vsak dan

¹⁾ Izg. Magdehojs.

ta prizor vsakoga, ki stopi s hrupnega trga na ta posvečena tla. Tenki ženski glasovi pa pevajo psalme in himne, da se ti zdi, kot bi poslušal glasove z drugega sveta, ki je daleč, daleč od te nesrečne zemlje.

A mi zavijemo na levo k drugemu zavodu. Pri stranskem vhodu pozvonimo. Čez nekaj časa se prikaže vratarica. S svojim poštenim, širokim holandskim obrazom je

¹⁾ „Lof“ = Lob, hvala.

skoro podobna Kranjcam, a na glavi ima snežnobelo čepico, skrbno poglajeno in likano, kakor je navada na Nizozemskem.

„Goeden dag, jungjuffrow!“¹⁾ To je hitro povedano v pravilni holandsčini. A zdaj pride težava. Jaz zberem vse koščke holandskega jezika, kar sem jih mimogrede pobral tuintam. A ona mi kmalu razodene, da ne — razume nemškega. Jaz forej niti tega nisem dosegel, da bi bila ona vedela, da govorim njen jezik! Pa sva se vendar

tal — in s to vlečko se nisem mogel nikdar sprijazniti ter sem se ji kazal vedno sovražnega — vendar mi je jako ugajalo njegovo resno, premišljeno govorjenje, ki kaže moža z globokimi nazori in visoko izobrazbo.

Nemščina mu je šla trdo, kakor bi orehe trl. „Pri nas ne govorimo nikdar nemško“, se je izgovarjal. In ker je šla meni holandsčina se mnogo slabje, sva sklenila kompromis ter govorila francosko. To pa mu je šlo gladko, kakor rojenemu Francozu. Na zapadu sploh nemščina nima več tal; ho-

landščina se dviga ter ima že veliko književnost. Kot svetovna jezika pa v zapadnih

AMSTERDAM: CERKEV SV. NIKOLAJA IN PRINS-HENRIKS-KADE.

kmalo toliko sporazumela, da sem prišel v sprejemno sobo, in čez nekaj trenutkov mi je sedel nasproti sam monsignor Eygenraam.

Jako inteligen ten mož je ta sivolasi, bolelni gospod v modroobrobljenem talarju. Njegov talar ima sicer po holandski in belgijski šegi majhno vlečko, katera se zunaj cerkve zaviha in pripne, da se ne dotika

¹⁾ Goeden (izg. guden) dag, jungjuffrow (izgovori jungjuffrau = dober dan, gospodična.

krajih nemški jezik izpodrivata francoščina in angleščina.

„Od mene ne boste mnogo izvedeli“, dejal je na moje vprašanje. „Leta in leta sem se trudil, a naporno uredniško delo mi je uničilo živce. Zbolel sem nevarno in moral zapustiti javnost. Zdaj delujem v tem mirnem zavodu in se krepim za nadaljnje delo. Iz novejšega časa ničesa ne vem in ne smem vedeti.“

„Razumem“, odvrnem monsignorju. „Taka je splošna uredniška usoda. Uredniki političnih listov nosijo vso težo javnega življenja na svojih ramah. Vse morajo vedeti, vse morajo videti, in ako ne znajo tudi vsega slutiti, jim je hitro kaka nesreča za petami. In kdor zagovarja dobro stvar, je še na slabšem, ker ima često za sodnike one, katerih nasilstvo odvrta.“

Bolesten nasmeh mu je izpreletel resno lice:

„Ni čas, da bi tožili. Poglejva rajši, kaj smo dosegli! Naš glavni boj se suče zdaj okoli šolskega vprašanja. Država se je postavila v verskem oziru na popolnoma indiferentno stališče. Temu so se zdaj uprle vse verske ločine, katerih je toliko na Holandskem. Katoličani smo vedno zahtevali versko šolo. A v protestantizmu so se borile pozitivno - krščanske in racionališko - liberalne stranke. Najprej je zmagala zadnja struja, katera je naši državi vladala skozi zadnja desetletja. A zdaj zmaguje krščanska zavest, in sedanje ministrstvo stoji že zopet na stališču verske vzgoje. Redove, ki jih izganja Francija, pri nas sprejemamo in jih podpiramo pri snovanju krščanskih šol. Ena najvažnejših pridobitev za katoličane je ustanovitev stolice za tomistično modroslovje na amsterdamskem vseučilišču. To vseučilišče je občinsko, osnovano na pozitivno-krščanskem temelju in šteje čez tisoč slušavcev. Modroslovje razlaga dominikanec de Groot. Poleg tega imamo za vzgojo katoliške duhovščine še devet svobodnih semenišč, ki niso pod državnim nadzorstvom.“

„Izborno!“ vzkliknem. „Kdo bi si mislil, da je katolicizem toli krepak in delaven na severu! Pri nas na jugu mislimo, da je severno od Belgije že vsega konec. In vendar bi se šli lahko semkaj marsičesa učiti. Ali se pa tudi ljudstvo kaj drži cerkve?“

„Seveda! V tem oziru je Holandec vesten in značajan. Pojdite po katoliških cerkvah nizozemskih, in čudili se boste ne le zgradbam, ki so nastale v novejšem času, ampak tudi ljudstvu, ki jih obiskuje. Liberalizem ni mogel izbrisati verske zavesti iz ljudstva.

Danes je na Holandskem ves značaj javnega in zasebnega življenja konfesionalen. Poglejte zlasti dobrodelne zavode, kateri so na Holandskem bolje organizirani, kakor v katerikoli drugi deželi na svetu! Vsaka sekta ima svoje sirotišnice, svoja podporna društva, svoja zavetišča. Samo v Amsterdamu imamo čez sto bolnišnic, sirotišnic in drugih dobrodelnih zavodov. Tu prihaja verska družba nasproti vsaki socialni in zasebni bedi. Bolnišnice se imenujejo „gasthuizen“¹⁾ zavetišča pa „hofjes“ — dvorci. Zavetišča so zidana tako, da je v sredi veliko dvorišče („hof“), okoli njega pa stoje hišice, ki se brezplačno oddajajo ubogim, zavetja potrebnim starčkom. Tu skoro ni najti revščine; vsakdo, ki se le hoče potruditi, najde svoj pošteni kruh.

Tukaj ima vsaka verska družba tudi svoje hotele in svoje prodajalne. Vsakdo se drži svojcev, in to nekaj pomenja v deželi, kjer je protestantizem razkrojil družbo v toliko raznih ver. Sicer protestantizem tudi tu v dogmatičnem oziru razpada. Pridigarji verujejo mnogo manj, kakor pa preprosto ljudstvo, ki si je zaklad krščanske vere ohranilo še izza katoliških časov. Vendar fanatizem protestantovskih ločin jim je ostal še vedno. To se kaže zlasti pri mešanih zakonih, kjer katoličani vedno največ izgube. Protestantovski del je vselej nestrpnejši od katoliškega. To je sad vzgoje, ker katoličani poučujemo mladino v pozitivnem nauku, a protestantje imajo pozitivnega tako malo, da pri verskem pouku večinoma le zabavljajo čez vse, kar je katoliškega. Povsod, kjer žive protestantje in katoličani skupaj, boste videli, da so katoličani tolerantnejši in da nimajo onega nagnjenja do obrekovanja drugovercev, katero je pri nasprotnikih tako razvito.“

V takih razgovorih nama je hitro potekal čas. Poslovil sem se, proseč, da smem še priti, ako mi bo čas dopustil.

A vrata se odpró, in nekdo pokliče monsignorja vun. Kmalu se vrne in takoj pri vratih vzklikne:

¹⁾ Izg. gasthojzen.

„Ali že veste veliko novico?“

„Ničesa ne vem.“

„Habemus papam!“ reče slovesno. „Papeža imamo!“

„Katerega? Ali je Rampolla, Vanutelli?“

„Ne! — Kardinal Svampa! Ravnokar je prišla brzojavka iz Rima: Kardinal Svampa je izvoljen!“

„Hm, Svampa!“ rečem nekoliko iznenaden. „Ko sem bil nedavno v Bologni, kjer stoluje, so mi rekli, da je bolan njihov kardinal. A to je vse eno: Petrova skala še stoji.“

In poslovila sva se. Moj dobri monsignor je bil slabo slišal, in jaz sem povzdignjenega duha korakal skozi Amsterdam, misleč, da je naš papež — kardinal Svampa.

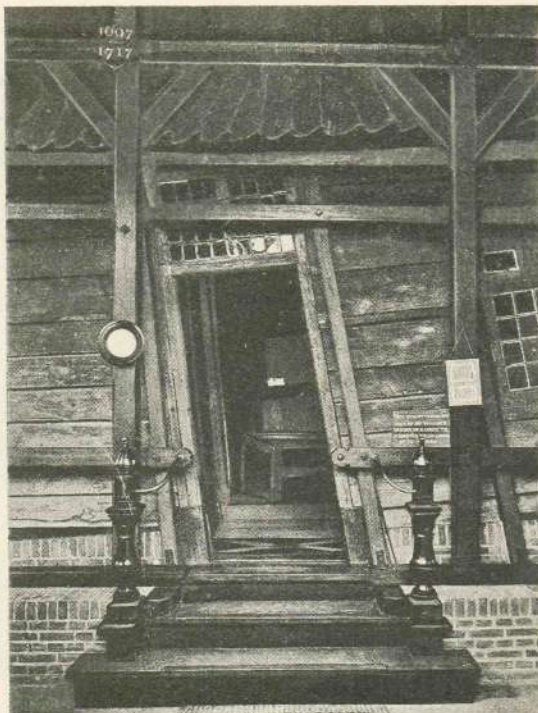
To Vam je zanimivo mesto — ta pisani Amsterdam! S predmestji ima 513.000 prebivavcev, od katerih je do 80.000 katoličanov. A ker se nama mudi v pristanišče, hitiva brez odloga skozi te krive ulice, in bodi zadovoljen, dragi čitatelj, če ti le tuintam ob kakem voglu mimogrede razložim kakšno stvar.

Udariva jo na desno skozi „ghetto“ — judovski del mesta! Ne ustraši se, duša krščanska! Pripravi se, kajti zdaj boš videl 30.000 judov, pravih, pristnih abrahamovičev, domačih in tujih iz vseh delov sveta. Tu je mnogo ruskih in poljskih hebrejcev, a prvi med vsemi so vendar portugiški judje, ki se tudi še najbolj drže svojih starih običajev.

„Kaj pa je to?“ vprašuješ strmé, preden stopiva v staro ulico. „Vse se bo podrlo in sesulo!“ Res, hiše vise vse po strani. Štirinadstropne hiše vise često po pol metra in še več čez na ulico, da se ti zdi: Zdaj zdaj bo zropotalo. A ne boj se! Te hiše morda že sto let tako visé, in še bodo, — ako ne pogoré. Kajti tu je vse iz lesa in opeke. Tla so mehka in močvirna ter se rada udajajo, če niso prav dobro pilotirana. Cela hiša, da, cela ulica se nagne, in če bi bilo mesto zidano iz kamenja, bi ležalo kmalu na kupu. A les drži in se podpira. Velikih stopnic tu ni. Na sredi hiše vodijo navzgor

prav ozke, lesene stopnice. Zato pa tukaj hišni gospodar nerednim stanovavcem ne pokaže vrat, kadar se jih hoče iznebiti, ampak — okna. Ljudje se selijo namreč skozi okna. Pod streho je veliko bruno, ki molí vun na cesto. Po njem se z vrvmi hišna oprava potegne kvišku in skozi okno spravi v hišo. Zato pa nič ne škoduje, če hiša malo vun visi. Brez skrbi torej pojdiva dalje!

Ulice so ozke, hiše visoke. Čez nekaj mostov pridemo kmalu v judovsko mesto. Ljudstva je mnogo; Vse je živo in glasno.

Vrata v hišico carja Petra v Zaandamu.

Ob levi in desni so razne prodajalnice, umazane, nizke in temne. Prodaja se večinoma živež, zelenjava, les, oglje in podobno blago. Na tleh se igrajo otroci, strgani in zamazani, skozi vrata pa gledajo temnopolte judinje z očmi kot žarečimi oglji in pravilno zaviti nosovi. Popolnoma judovski značaj gospoduje tu, kakor ga vidiš v Sevilli, na Dunaju, v Galiciji ali pa v Kišenevu! Nekateri nos je prav podoben srpu, a ni nevaren, ker je širok in mesnat. Iznenadijo te mnogoštevilni hebrejski napisi. A z drobnej-

šimi črkami najdeš nad mesnicami, prodajalnami in gostilnami besede „Onder rabbijnische toezicht — pod rabinskim nadzorstvom!“ To so vam ortodoksni ti judje, da jim služi rabinsko nadzorstvo še celo za reklamo! Kaj bi rekli Ljubljančanje, če bi se nad njihovimi prodajalnicami zasvetili napisati: „Pod župnijskim nadzorstvom!“ A to „nadzorstvo“ menda ni posebno hudo. Ravno grem mimo mesnice. Kdo ne bi bil tako hudoben, da ne bi pogledal tudi noter, seveda le mimogrede in od daleč, kajti tri dni bi izgubil veselje do vsake jedi, če bi bil pet minut v judovski mesnici! Tam zadaj v kotu vidiš nekaj klobas. Kako pridejo te v judovsko prodajalno? Če to vprašaš, se bo izgovarjal gostobesedni mesar, da so te klobase narejene edino le iz mesa „čistih živali“ in da ni v njih prav nič po Mojzesovi postavi prepovedanega; če je pa kaj napačnega v njih, se bo rotiti pri vseh očakih,

da so namenjene edino le za „gojime“, — za kristjane in druge nevernike. Kupčevati pa sme jud z njimi, če jih tudi ne sme jesti — zakaj pa ne?

A bolje bo, če nič ne vprašava, ker vsakdo vidi, da nisva domačina, in tujcu se ne odpuščajo izlepa nerodna vprašanja.

Zavijeva jo okoli ogla. Vrišč in krik nama udari na uho. Sredi ulice stoji starec, ki goni staro lajno, okoli njega je pa vse črno mladega ljudstva. To skače, pleše, se prekucuje in vpije, kakor bi hotelo razdreti utrjeno Je-

riho. Nekaj korakov stopiva dalje, a kmalu se nama zapre pot. Pod nogami kar mrgoli črnolasi in krivonosih mladih judov in judinj, ki uganjajo svoje veselje dalje brez ozira na javni promet. Midva hočeva dalje. Zastonj vsak poizkus! Ali se naj boriva, ali naj udariva, ali naj kaj pohodiva? Ulica je zamašena s tem kričečim občinstvom. Še nekaj korakov storiva v gnječo, a nihče se ne umakne, ampak vse kriči s staro polomljeno lajno, se drži za roke in skače, kakor obsedeno. Majhen judek te pa od strani pogleda ter ti pokaže „osla“, češ, kaj boš ti tod, ki ne spadaš med nas? Za Boga, ali

ima še kak narod na svetu toliko otrok in tako glasnih, kakor amsterdamski judje?

Tu je zaman vsaka borba. Umakneva se in greva nazaj.

Čudno je zidan Amsterdam. Reka Amstel se izliva tukaj v morje, in od tod ima mesto svoje ime: Nasisip ob Amstli. A tu ni trdnih tal. Mesto je postavljeno

na lagune, kakor Benetke. Skozi celo mesto so napeljane vodne poti, tako da se voziš lahko z ladjo po vsem Amsterdamu. Zato so pa glavne ulice take: V sredi je širok vodni jarek — glavna prometna pot; ob straneh pa sta tlakani cesti za vozove in pešce. Čez vodo so napeljani premakljivi mostovi, ki se dajo dvigniti ali obrniti, da se vozijo lahko večje ladje.

Skozi ozko ulico prideva na glavni trg, ki ga imenujejo Amsterdamci „Dam“. Ob levi pustiva „Paleis“, kraljevo palačo, katere resno

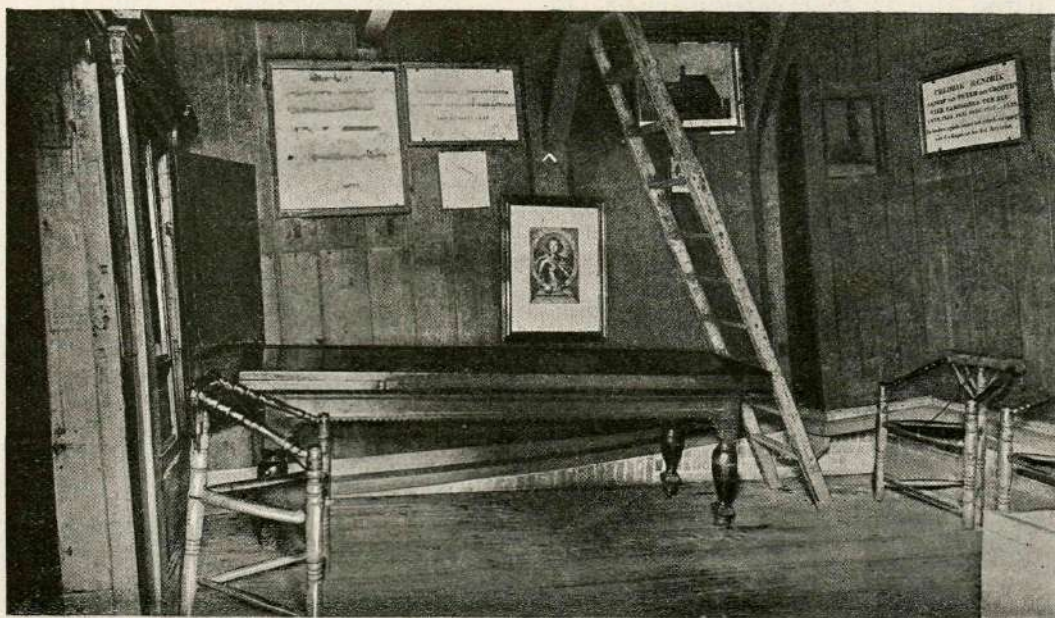

Car Peter Veliki teše ladjo.
Slika v hišici carja Petra v Zaandamu.

renesanško pročelje gleda doli na krasen vodnjak sredi trga. Zgradba je stala malenkost šestnajstih milijonov kron, pa ne naredi posebnega vtiska. Okoli palače ni nič vrta. Postavljena je sredi trga, ker je bila namenjena izpočetka za mestno hišo, a leta 1808. so jo podarili Ludoviku Bonapartu, ki je tu užival kratko veselje svojega nezastuženega kraljevanja. Notri so lepe slike, ki jih pa ne utegneva pogledati.

Hitiva dalje mimo stare borze ter puštiva za seboj novo borzo, trdnjavi podobno ogromno poslopje. Zaradi borze je ravno v teh dneh razburjeno viz amster-

zahvalo zato so dali mestni očetje svojim nadobudnim potomcem pravico, da se smejo tudi oni svobodno razkoračiti na borzi. To svoboščino pa mladina tudi prav izdatno izrablja. Tisti teden je na borzi dirindaj, kot bi vse peklenščke izpustil. Otroci pridejo s trobentami, piščalkami in bobni ter naredé veliko komedijo. Dokler je služila stara borza svojemu namenu, se ni nihče drznil predlagati, da se naj mladini prikrajša ta starodavna pravica. A zdaj, ko se seli Merkurjev rod v novo poslopje, je nastopilo pravno vprašanje, ali se preselijo tja tudi privilegiji mladih trobentačev. Mladina se

SOBA V HIŠICI CARJA PETRA.

damsko prebivalstvo. A temu ni vzrok kaka predrzna spekulacija — ne, nekaj prav otročjega, česar človek skoro ne bi zaupal tem resnim ljudem. Skozi en teden meseca avgusta ali septembra imajo namreč amsterdamski otroci pravico, da zborujejo na borzi neomejeno kot gospodarji v hiši. To je starodavna navada, na katero mnogo drži tukajšnja mladina — in po pravici. L. 1622. so hoteli anarhisti tedanjih dni pognati v zrak staro borzo. Otroci so prišli na sled tej nakani ter so preprečili veliko nesrečo. V

seveda poteguje za svoje pravice. Bode-li zmagala romantika nad trgovsko prozo?

A ne razburjajva se še midva, ker nimava časa za to! Čez Damrak hitiva proti kolo-dvoru.

Iz množice, ki jo srečujeva na tej živahni poti, nas zbode v oči tuintam kaka posebna oprava. Zlasti gojenci raznih sirotišč so čedno uniformirani. Vedno srečaš katerega na ulici. Tu vidiš mladeniča, ki je opravljen črno in rdeče, a na poseben način: Vsa leva stran je rdeča, in vsa desna stran je črna.

To je gojenec občinskega sirotišča. Tam srečaš zopet nekaj že odraslih deklic. Tudi te so ravno tako lično razdeljene od zgoraj navzdol v rdečo in črno polovico. Črna in rdeča sta namreč mestni barvi amsterdamski. Taka sirota hodi torej po ulici kot živa mestna zastava. Tam vidiš dečke v vrsti, elegantno črno oblečene; okoli vratu in čez rame imajo širok, ruti podoben ovratnik, na glavi pa jim sedi snežnobela čepica. To so gojenci katoliškega sirotišča, prav zali in živahni dečki. Lutski gojenci so rjavi, drugi, ne vem, katere sekte, so modri, in tako dalje. Nikoli ne bi bil verjel, da more smisel za javno dobrotelost tako prošiniti ves narod, kakor sem videl tukaj na Holandskem.

Kolodvor je velikanska stavba, postavljena ravno pred pristanišče. Ceste za vozove in pešce so izpeljane pod tihom. Kmalu smo v pristanišču. Ladja pri ladji je tu zasidrana. Najprej vidimo velike parobrode, ki so pripluli iz Vzhodne Indije in dovažajo ogromne množice kolonialnega blaga. Veliki vzvodi, ki jih gonijo parni stroji, dvigajo zavoje iz globine ladje, jih v visokem loku prenašajo na suho in varno postavljajo na suha tla.

Odtod prideva k svoji postaji „Stoomboten nach Nord-West-Holland.“¹⁾ Ličen parobrodek, nekoliko večji od onega, ki vozi med Reko in Krkom, nas že čaka. Hitro stopimo vanj.

Lep razgled se nam nudi po pristanišču. Tu se dvigajo jambori trebušnatih jadrnic, tam se napihujejo umazana jadra ribiških, na debelo zasmoljenih čolnov, a ponosno puhajo med njimi v zrak črne oblake velikanski parobrodni, kakor očka, ki kadi iz pipe v sredi med majhnimi otroki. Na obrežju pa se pehajo črno-umazani dninarji za vsakdanji kruh. Med njimi prodajajo zijala majhni raztrganci, katerih prihodnost je tudi na morju.

Ali vidite gručo ljudi ravno pred vhodom na naš parnik? Mlad človek z raztrgano suk-njo in angleškim polcilindrom na glavi čepi

¹⁾ Parobrodni za severozapadno Holandsko.

na tleh in premetuje tri kvarte. Zdaj jih obrne vse tri in pokaže gledavcem: „Pikov kralj, srčni fant, karova baba! Ali ste videli?“ zarjove.

„Videli!“ odgovore vsi.

Hitro jih obrne, da se vidi kvartam le hrbet. Še enkrat jih pokaže in zopet obrne. Nato jih dvakrat v naglici prestavi.

„Kje je pikov kralj?“ zavpije zopet in vrže srebrn holandski goldinar na tla.

Kmalu zapoje drugi goldinar na tleh.

„Ta-le je!“ se oglasi eden. Zmotil se je in zapadel goldinar. Igra se ponavlja. Čudno: Vedno se zmoti oni, ki ugiba.

„Ta lopov goljufa!“ zakliče eden.

„Ni res!“ zavrne ta. „Pa dajmo še enkrat, da se prepričate!“

Zopet zazvené goldinarji na kamenitem tlaku.

„Kje je srčni fant?“

Zastonj! Ugibavci so izgubili. Eden sune „umetnika“ z nogo, drugi ga s pestjo udari po hrbtu. A ta pobere denar, kot bi trenil, ter poskoči in zbeži kakor srna. Kmalu je na drugem koncu pristanišča, kjer začne iznova svoje sicer lahko, a zelo nevarno roko-delstvo.

Parobrod se je počasi napolnil. Na krovu smo najrazličnejši ljudje. Dež je začel nalletavati, in hlad leži na vodi. Parna piščal zapiska s svojim hripavo-tulečim glasom, in parobrod se začne pomikati od obrežja.

Vozimo se v dolge krake amsterdamskega Y. Morski zaliv, ki tvori tukaj pristanišče, se imenuje namreč „Y“¹⁾. Vedno bolj se nam odmikuje pristanišče, za njim pa rasto vedno bolj iz tal visoka mestna poslopja.

V ozadju prodirajo v višavo sloki stolpi, nad pristaniščem pa kraljuje ponosna kupola cerkve sv. Nikolaja. Znamenita stavba! Bili so časi, ko katoličani niso imeli pravice zidati javnih cerkva. V stranski ulici stoji zdaj še njih stara cerkev sv. Nikolaja. Od zunaj se ne loči prav nič od navadne hiše. Vrata, okna, streha — vse je moralo biti tako narejeno, da se ni prav nič spoznala cerkvena stavba. A katoličani so premagali dobo trp-

¹⁾ Izg. „Aj“.

ljenja. Komaj so si priborili svobodo, se je dvignila tik ob pristanišču krasna, zmago-slavna stavba, in ko se danes vrača holandska ladja iz tujega sveta, pozdravi mornarja najprej katoliška kupola sv. Nikolaja čez megljeni Y. Tam v zakristiji ima vedno dovolj opravka drobní, živahni župnik, katerega prvo vprašanje proti meni je bilo, — če stanujem v katoliški hiši? Po cerkvi pa dostojanstveno koraka med otroki veliki, debeli kaplan. Kako je prijazen tudi cerkvenik, ki ima hlače do kolen, lepe nogovice, svetel cilindar, in katerega obriti obraz se tako zadovoljno smeje med rumenimi zalisci! Nagovoril sem ga: „Vi, gospod mežnar!“ On je pa meni odgovoril: „Ti, prečastni, počakaj!“ On namreč kot pristen Holanec vsakega človeka tika.

Ali ni to hvalevredna navada? Kolikokrat si sedita pri nas dva nasproti in ne moreta govoriti, ker ne vesta, ali se naj vičeta, ali se naj tičeta? Druga dva skleneta prijateljstvo in si obljubita, da se bosta odslej tikala. Pa prideta prihodnjič skupaj, in enemu se jezik zaplete ter zopet vika prijatelja. A drugi postane žalosten, ker si misli: Kaj sem zakrivil, da se je ohladilo najino mlado prijateljstvo? . . . Vsega tega ni na Holandskem, kjer je vsak človek „ti“, naj pride odkoder koli!

Ostra sapa brije in nam žene v obraz kot prašek drobne deževne kapljice. Zavijemo se v suknje, kajti mráz je tu, kakor na jugu v začetku zime, dasi smo v sredi poletja. Morska voda je sivkasto-rjava; umazani valovi se leno vzdigavajo in brez vse moči padajo nazaj.

Potniki si izkušajo bivanje na ladji po možnosti olajšati. Eni gledajo po morju, drugi se zamisli v svojo pipo, tretji razgrinja svoj časopis, zopet drugi privleče iz žepa kaj tečnega, in poleg njega eden šklepeta z zobmi, ne vem ali zaradi mráza ali dolgega časa. Delavci se tiščé vsi sredi ladje. Tam je visoki, črni dimnik. Od vseh strani ga podpirajo in si grejejo hrbte ob njem.

Pokrajina postaja vedno bolj enolična. Zeleni pašniki se raztezajo daleč naokoli,

a med njimi so vodna pota za ladje. Mi se vozimo po morskem prekopu. Ob desni in levi vidimo velike črede, ki se pasejo tu pod milim nebom celo poletje. Živina je črna z velikimi belimi lisami. To je bogastvo holandskega kmeta.

Ta prizor oživljajo le velikanski mlinci na veter. Zidani so kakor trdnjave in frfotajo neutrudno s svojimi orjaškimi perutnicami v enoličnem krogu. Izlahka jih našteješ dvajset in še več na planjavi.

Semtertja se pa smehlja tudi prijazna holandska hišica izza sadnega drevja. Holanec rad dela na hiše napise, v katerih se zrcali vse mišljenje tega naroda. Tako bereš nad vratmi: „Mijn genoegen“¹⁾ — moje veselje, ali pa „Lust en rust“ — radost in počitek, drugod zopet „Vriendschap en gezelschap“ — prijateljstvo in družba. Hišice so zelo snažne in prijazne.

Tukaj so najnižja tla v Evropi. Mnogo sveta leži nižje kot morska površina. Mogočni jezovi branijo morju, da ne pogoltne cvetočih vrtov in zelenih travnikov. V neprestanem boju z morjem tukaj delavna človeška roka ustvarja novo zemljo. Vodo zabranjujejo z velikanskimi jezovi in izsuševajo zemljo, da pridobe novih zemljišč. To so takozvani „polderji“ o katerih pravi Holanec: „Bog je ustvaril morje, mi pa zemljo.“ S čudovito vztrajnostjo obdeluje to ljudstvo dragocena tla, katera si je osvojilo v trdem boju s sovražnim oceanom.

Vozimo se po „Severnem prekopu“, kateri je odrezal severno Holandsko od evropske celine ter jo pahnil vun v morje kot samotni otok. Ta prekop veže Amsterdam z Atlantskim oceanom. Na drugi strani pa bodo Holanci izsušili celo velikansko Zuidsko jezero; tako bodo Amsterdam prestavili od enega morja do drugega . . .

Preden zračunava stotine milijonov, ki jih bo stalo to orjaško delo, se pa zavije naš parnik iz prekopa proti severu v strugo reke Zaan, in kmalu zagledamo smoter svojega potovanja — ponižno mestece Zaan-dam.

¹⁾ Izg. Majn genügen.

Reka Zaan, ki teče kakor vse holandske vode, tako počasi, dabi jo polž prehitel, je napolnjena lesenih plavov. Voda je ob bregu zajezena s koli, in vmes plavajo velikanske množice lesa, iz katerega izdelujejo ladje in čolne ali ga pa podeljujejo v papir. V ozadju se dvigajo iz nizke pokrajine majhne hišice, in nad njimi strmi kvišku starodavni zvonik.

Ravno tak je moral biti ta prizor, ko se je pripeljal po isti poti sem mož železne volje, trdega srca in neupogljive trme, katerega so njegovi spremljevalci imenovali svojega tovariša, a so se tresli pred njim kot pred svojim carjem. Ravno tako se je vozil med deskami in obsekanimi bruni Peter Veliki, le da ga ni pripeljal dimasti parnik, ampak da se je bližal obrežju v dolgočasni jadrnici ali v ponižnem čolnu.

Hitro se izkrcamo. Dež nas obliva prav po mokri nizozemski navadi. Brez odloga jo udarim vun na cesto ter se ustavim pred tablo, ki kaže pot k „carjevi hišici“. Navzdol vodi umazana ulica, in v njenih lužah se motno zrcali temno-sivo nebo. Ali je to pot do carske hiše? Prijazen Holanec s kratko pipo v ustih pristopi.

„Ali hočete videti het Czaar Peterhuisje¹⁾?“, me vpraša.

„Meni se zdi, da bi se moral z ladjo peljati tja po Vaših ulicah.“

„Ali Vam smem pokazati pot, mijnheer²⁾?“

„Pa pokažite pot in me rešite, če pridem v nevarnost, da bi utonil v Vašem blatu!“

Šel je pred mano in ravnodušno puhnil dim iz pipe. Vsak Holanec kadi, pa tudi vsakdo, ki pride sem, kajti tu se dobi najboljši in najcenejši tobak. Šla sva navzdol in okoli vogla, čez nekaj lesenih in polomljenih stopnic navzdol v ozko ulico, obdano od ubožnih koč. Zdelo se mi je, da sem v kaki dolenski vasi. Prijazno kruljenje izpod nizkih strešic in bežoče črede koristne kuretine nas opozarjajo na realističnega duha pametnih gospodarjev. Prišla sva do majhne vodice, ki deli Zaandam na dva dela. Po

¹⁾ Huisje (izg. hojsje) = hišica.

²⁾ Mijnheer (izg. majnher) = gospod.

štirih deskah, ki pomenijo istotoliko stopnic, stopim za svojim voditeljem na mostiček, a prej malo potresemo ograjo, če je dovolj trdna. Na drugi strani se spustim zopet doli po stopnicah in krenem na desno — tako, pa smo zopet v luži. Med ubožnimi hišami, pred katerimi raste celo trava, je bel zid, v katerega vodijo tesna vrata. Tukaj se vstopi moj voditelj ravnodušno predme in mirno stegne svojo roko.

Da, tukaj smo! Jaz potegnem iz mošnje tri stuiverje¹⁾ in mu jih dam. Veselo žvenketaje poskačejo v njegov žep. Prav: Tu je zapisano na deski, da smo pred hišico carja Petra. A vrata so zaprta.

Vprašaje pogledam svojega Mentorja.

„Šele ob treh popoldne je odprto“, reče mirno, se hladnokrvno obrne in odpuha s svojo pipo. Tako sem torej za tri stuiverje prišel z dežja pod kap! Pol dveh je ura. Tu na dežju ne morem stati; zato jo pa udarim po drugi strani čez vodo in srečno prekoračim toliko luž, da pridem zopet do pristanišča, kjer me prijazno vabi napis „Czaar Peter Koffiehuis“ — kavarna carja Petra. Sem se zatečem. Kmalu imam pred seboj nekaj dišečega „hama“²⁾. V majhni holandski hišici sem. Pri biljaržu sta dva: domač mornar in zamorec z visokim belim ovratnikom in svetlimi zapestnicami. Polastim se nekaterih časopisov, da si z njimi preganjam čas. Med tem pa meni nasproti neka ženska umiva okna, in vse, kar ji pride pod roko. Holandci so najsnažnejši ljudje na svetu — dokler ne kadé in ne žvečijo. Vsak teden mora biti vsa hiša od vrha do tal omita, oprana, obrisana in sprášena, da se vse sveti, kakor bi v zrcalo pogledal.

Polagoma se bliža tretja ura. Podam se zopet na pot skozi luže in čez most, in kmalu prestopim za 25 centov³⁾ pomenljivi prag, ki loči dve državi.

Hišica carja Petra je namreč last ruskega carja.

¹⁾ Stuiver (izg. stojfer) = groš.

²⁾ Ham = svinjina.

³⁾ Cent = holandski krajcar.

Prvi trenutek je skoro ne vidiš. Lesena koča bi se bila že zdavna podrla, ako ne bi bili čez njo in okoli nje postavili zgradbe, katera jo drži. Prav lično stavbo so jej naredili v podporo. Zato se zdi pa še revnejša, kakor bolehnata stanka, ki jo pod obema pazduhama podpirajo berglje, da se ne zvrne.

Hišica ima le dve sobi. Čez polomljen prag stopimo v prvo sobo. Lesen strop leži na treh tramih. Ta soba je hkrati kuhinja in delavnica. Sedem korakov meri v dolžino in najbrže istotoliko v širino. Vrata so majhna, sirovo zbita iz desk. Nad njimi okno, toliko kakor vrata, ki zavzema ves prostor do stropa. V oknu so majhne šipice, s svincem spojene. Še eno majhno okno je ob desni strani vrat.

Veliko je odprto ognjišče ob steni, narejeno iz opeke. Na dnu leži železna plošča, in po dva pilastra iz glazirane opeke se dvigujeta ob vsaki strani. Okorni rjavi okraski so zarisani v glazuro. Železen drog sloni ob strani. Dva stola, ki imata oba skupaj šest nog in sta okrogla in obširna, stojita ob strani. Nad njimi visi deska s cirilskim napisom:

Ničego glavnomu čeloveku malo 1).

V kotu se preprosta omara komaj drži na nogah, in trhla lestvica vodi v podstrešje. Velikanska miza napolnjuje skoro polovico te sobe. Stopimo v drugo, nekoliko manjšo sobo! Tu visi podoba, ki kaže Petra Velikega, kako teše ladjo, a poleg njega piše tovariš. Napis se glasi:

To akademik, to gerój 2),
to morjeplovitelj, to plotnik 3).
On vse objemljuščoj dušój
na tronê věčnyj byl robotnik 4).

Veliki knez Anatol Demidov mu je leta 1856. posvetil ta spominek. Nasproti visé napisi in pesmi, ki slavé carja in tesarja. Eden napisov ponavlja besede, katere je govoril metropolit Feofan ob pogrebu Petra Velikega: „Kakršno je on stvoril Rusijo,

taka i bode. Naredil jo je dobrim ljubeznivo, in ljubezniva bode. Naredil jo je sovražnikom strašno, in strašna bode. Storil jo je pred celim svetom slavno, in slavna bode!“

Tri široka okna spuščajo skozi motne šipe dovolj svetlobe v sobo. Prav izvirni so zastori: Leseni pokrovi visé nad okni, ki se podnevu vzdignejo. Vrata so temu komfortu primerna: Štiri visoke deske postavljene navpik, in dve pribiti počez. Ključavnice seveda ni nikjer nobene. Mesto njih služijo leseni zapahi. Čemu ključavnice? Po hišici veličanstveno stopa temnogleda, osorna, precej priletna ženska, ki vlada teh par kvadratnih sežnjev neizmerne Rusije. Ona je tu vse: Od carja do policaja je vsa oblast v njej zastopana. Zato pa gleda temno in osorno in s sovražnimi pogledi meri vsakega ptujca, ki prodere v to svetišče.

Pred glavnim vhodom sta pribita izpiska iz cerkvene matice, ki pričata o bivanju carja Petra v Zaandamu. Za spomin si hočem prepisati onega, ki ga čitatelj vidi na naši podobi str. 27. ob desni strani. Prav zanimiva stvar! En teden le je bil car Peter v Zaandamu, pa ni bilo brez veselega dogodka. Izpisek iz matice nam priča, da se je tu oženil „chirurgyn en kamerdienaar 1)“ carja Petra. A preden sem še mogel razbrati ime srečne neveste, prijadrala je proti meni osorna vladarica carske kočice in z neizprosno, trdim glasom ukazala:

„Mijnheer, tukaj se ne sme nič prepisati!“

„Kaj pa, mevrouw 2), če bi si jaz vse to na pamet zapomnil?“

Ni bila pripravljena na tak odgovor. Veličanstveno se je obrnila v krogu, kakor bojna ladja; še en strupen pogled, in odjadrala je dalje nadzorovat druge obiskovavce, ki so začeli siliti v hišico.

In prav ima, da je jezna in neizprosna! Prepričan sem, da, če bi bil le za par trenutkov oni dolgi Anglež brez nadzorstva, bi potegnil nož, in odrezal za spomin en kos od carjeve mize, ako ne bi odnesel

1) Nič ni velikemu možu premajhno.

2) Junak. — 3) Tesar — 4) Delavec.

„DOM IN SVET“ 1904. ŠT. 1.

1) Zdravnik in sluga.

2) Izg. mefrau = gospa.

celo pol ognjišča, da ga kakemu ljubitelju zgodovinskih spominkov v Londonu proda za deset tisoč funtov šterlingov!

Ker imamo časa dovolj, izprehajajmo se malo tukaj po sveti Rusiji!

Še posteljo si moremo ogledati. To se pravi: postelje tukaj ni, ampak le nekak brlog, v katerega je zavalil veliki Peter svoje trudne ude, kadar je hotel počivati. Ob leseni steni na levo od mize prizdigneš lesen pokrov, in zdi se ti, kakor bi gledal v votlino z lesenimi stenami, ki sega daleč v drugo sobo vun skozi steno, podobno kot velika kmečka peč. Prostora je tu dovolj po dolžini in širini, pa ga je bilo tudi treba, kajti Peter ni bil le „velik“, ampak tudi dolg sedem čevljev in en palec. In vendar se ti zazdi, da je prav malo prostora potrebno, da v njem zaspil velik car...

Tu notri je torej pred več kot dvesto leti spala bodočnost Rusije. Po teh deskah se je stegoval orjak, kateri je prišel sem, da azijskega kana obleče v evropsko suktnjo. Nasilnost in divja vladeželjnost sta se družili v njem z neutešljivo željo po pouku. Bil je nevkroten barbar, katerega je žgoče žejalo po zapadni omiki. Anglež Burnet je rekel o njem, da ima rokodelskega duha, a je poklican za velikega vladarja; ognjevito mu je srce, živalske strasti: to je besen človek¹⁾.

Kot otrok je doživel, da so mu zarotniki pomorili sorodstvo. Morivčev nož se je bliskal v cerkvi nad glavo desetletnega dečka, a omahnila je roka zločincu, ker se je zbal, da strela z neba ne ubije morivca carjevega. Častihlepna polsestra Sofija mu je hotela vladati, pa zaprl jo je in tri strelce dal obesiti pod njenim oknom, ki so držali v rokah prošnje, naj se vendar polasti prestola, če se more! In ko so mu naznanili zaroto, je stopil sam med zarotnike, s pestjo pobil načelnika, in vse se je udalo batjuški²⁾. Navadil se je vladati nad ono slovansko nrajvo, katera spoštuje tujce in ljubi tirane. Navadil se je izkazovati milost s knuto, kajti

ta narod je spoštoval le onega, ki je bil bolj nasilen in zvijačen kot drugi. In ko je prišel k cesarju Leopoldu, ni miroval prej, nego da sta ga z nadvojvodom Jožefom spila osem velikih steklenic in se od veselja privzdigavala drug drugega.

Njegova polsestra je upala, da se bo ugonobil v žganju in v svojih divjih strasteh; pa njegova krepka narava je vse premagala. Njegov bistri duh je poželjivo srkal žarke zapadne omike, ki so po tujcih zasevali v njegovo domovino. Vsega se je hotel naučiti. Njegova nadarjenost je bila le praktična. Za učenost ni imel smisla, rad pa se je učil rokodelstev; učil se je vedno, ali je bilo prilično ali neprilično. V Kraljevcu je srečal na ulici gospo. Iztrgal jej je uro iz nedrija, jo pogledal, kako je narejena, in šel dalje. Hanoverski kneginji se je izkušal prikupiti s tem, da ji je pokazal žulje na svojih medvedjih rokah in se pohvalil, da zna štirinajst rokodelstev. Pri kosilu je zagnal rubin vanjo in jo silil, da naj pije, a ona je rekla, da se ta človek še ni naučil snažno jesti. On se je pa napil in bi bil kmalu zaklal svojega ljubljenca Leforta. Rad bi bil videl, kako tró s kolesom na smrt obsojene hudo delce. „Žal, da nimamo zdaj nobenega takega zločinca“, so mu odgovorili. „Nič ne dé“, odvrne, „pa vzemite enega mojih strežajev!“

V Amsterdamu se je učil zobe dreti. Tudi zdravništva se je hotel mimogrede naučiti. Pri sekciji nekega mrliča so morali njegovi strežaji z zobmi odgrizovati mišice. Ta dobri narod je vse prenesel, vse pretrpel, kar je batjuška delal. A ko se je razširila po Rusiji vest, da si morajo po carjevem ukazu odslej Rusi brade briti in tobak kaditi, so se pa strelci uprli. To jim je bilo preveč tujinstva. A vstaši so bili premagani, stopetinšestdeset je pretrpelo smrtno kazen. Zdaj pa je prišel Peter sam, in štiriinštiridesetim je sam odsekal glave s sabljo, s katero je poljski kralj Avgust II. pred njegovimi očmi odsekal volu glavo, in katero si je bil Peter od njega izprosil. Čez dvatisoč žrtev je takrat dalo življenje.

¹⁾ Weiss: Weltgeschichte XI. 11.

²⁾ Očka.

In vendar je bilo v njem mnogo dobrega. Vse je hotel poizkusiti. V arhangelškem pristanišču je v obleki holandskega mornarja kakor dečko plezal po jamborjih. Mikalo ga je, da bi prestal vihar na morju. Mati mu je branila, pa ko so se zbirali črni oblaki, jo je tolažil, da ga bo varoval Bog in da mu bo Mati božja ob strani, ter je prosil mater, naj blagoslovi svojega Petruška, da ga ne bodo požrli valovi. In ko je bil tukaj v Zaandamu, je pisal moskovskemu patriarhu: „Tukaj sem, da se priučim mornarstva. S pridobljenim znanjem pa se bom vrnil v domovino, in do zadnjega diha mojega življenja bo to moja težnja, da premagam sovražnike Jezusovega imena in da osvobodim kristjane. Saj je Bog rekel Adamu: V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh.“

Ali ni bil ravno tukaj Peter na razpotju, in ž njim vsa velika Rusija in neizmerne pokrajine, ki služijo danes ruskemu carju? Cerkvenih vprašanj teoretično Peter Veliki ni proučeval; ni imel za to nobenega smisla. A tu v protestantovskih krajih je videl, da so potegnili posvetni vladarji nase tudi vso cerkveno oblast. Ali se je mogel njegov nasilni duh upirati izkušnjam, da ne bi tudi on istega storil v svoji državi, kjer je itak že v bizantinski servilnosti vse trepetalo pred carjem? Šel je v London in tam hodil po cerkvah vseh sekt. Ali je čudno, da je tudi verstvo pojmoval slednjič kot neko roko-delstvo ali državno službo? Videl je pred seboj zgled nasilnega Henrika VIII., ki je Anglijo odtrgal od Rima in sebe proglasil za vladarja tudi v verskih stvareh.

Tukaj se je rodila tudi ruska državna cerkev. Dasi se upira protestantizmu, vendar je tu na protestantovskih tleh izvor „Svetemu sinodu“. Ko je Peter Veliki odpravil patriarhat in sebe proglasil za cerkvenega vladarja v verskih stvareh, so pa ti razkolni episkopi, popi in monahi uklonili tilnike in hrbte in prikimali vsemu. Papeža niso hoteli priznati, a pred carjem-papežem so se pokorno ponižali in hvalili „gosudarja imperatorja“, da je tako dobrotljiv in jim ni glave odtrgal . . .

Koliko svobodnejši je duh katoličanstva! Kako vsa drugačna bi bila ruska zgodovina, ko bi bil ta mogočni car spoznal popolno resnico in katoliški omiki odprl svoje carstvo!

Iz tega premišljevanja me pa vzdrami šum in ropot. Vrata se odpró na stežaj, da skoro odnehajo stare deske, in noter se vsuje truma otrok, dečkov in deklic. To se smeji, poriva in draži ter giblje, kakor živo srebro! Vsak ima majhen rdeč trak pripet na rami. Ti so gotovo šolarji. In res prikoraka med njimi tudi gospod učitelj, mož kakih štiridesetih let. Obraz ima obrit, kajti tu se brije vsaka častitljivejša oseba; muštace nosijo na Holandskem le bolj lahko-miselni in neizkušeni mladi ljudje. Kmalu je polna vsa hišica. Učitelj pa začne razlagati otrokom, kaj pomenijo te stare deske. Pri-poveduje jim o mogočnem carju, vladarju največje države na svetu, ki je prišel sem učiti se od delavskega ljudstva.

„Glejte moč in silo dela!“ govori s povzdignjenim glasom. „Naši očetje so sloveli po svoji umnosti in pridnosti. In prišel je l. 1697. sam ruski car Peter Veliki, da se od nas uči ladje tesati. Da ga ne bi spoznali, se je imenoval le Peter Mihajlov. Tu je bil imeniten tesar, mijnheer Kalf po imenu. K njemu je stopil v delo, in glejte: carska roka se ni sramovala vihteti sekiro! Mirno! Otroci, poslušajte! V največjo čast si je štel, če so mu naši očetje rekli: „Mijnheer baas¹⁾. Pssst! Kdor ni tih, tega bom vun spodil! — Osem dni je bival tu notri. Glejte ležišče, na katerem je spal! Kateri izmed Vas ima slabšo posteljo?“

In vsi pritisnejo tja. Prvega dečka pa eden za njim sune, in med glasnim krohotom drugih pade noter v brlog Petra Velikega. Kakor blisk prihiti varhinja miru in reda ugovarjat proti takemu obnašanju. Učitelj pa prime vsakega za eno uho, in kmalu je zadoščeno užaljeni pravici. In tako pregledajo in kritizirajo vse po vrsti. Deklice ogledujejo posebno ognjišče s strokovnjaškimi očmi. Učitelj pa otrokom govori v

¹⁾ Gospod mojster.

vznesenih besedah o pridnosti poštenih rok, katera dela ljudi srečne in države mogočne ...

V kotu stoji več dam, ki si ogledujejo slike in beró napise. Gotovo so Rusinje! si mislim. Silno krátkovidna gospa se trudi, da bi razbrala umetne cirilske črke daljše pesmi, katero je zložil knez Vjazemskij v spomin, da je bil tukaj veliki knez Nikolaj Aleksandrovič, sedanji car velike Rusije.

V pomoč ji jaz prečitam nekaj stihov. Začudene se obrnejo Rusinje.

„Ali ste Vi Rus?“ me vprašajo.

„Ne popolnoma“, odgovorim.

„Pa odkod ste?“

„Iz mile dežele na solnčnem jugu, kjer kipé v nebo sinje snežne gore, ob brdih se ovijajo trte, a v dolinah cvetó oranže in citrone.“

„Katera je ta dežela?“

„To je slovenska domovina.“

„Ah, tam mora biti lepo!“

Še nikdar niso slišale o tej deželi ...

Gledavci prihajajo in odhajajo. — Ob vhodu vprašam še vladarico te slavne kočé, če bi mogel dobiti kako podobo te hiše.

„Tu se ne sme nič fotografirati, mijnheer“, se je glasil mrki odgovor.

A jaz sem zapustil kočó in pri sosednjem branjevcu nakupil podob, kolikor sem hotel. —

Luči so že svetile v Amsterdamu, ko sem se vrnil. Ob izložbah velikih listov so pa stale gruče ljudi, ki so brali novico o izvolitvi novega papeža. Koliko drugovercev je bilo pač med njimi, ki so istotako nestrpno hrepeneli po novici, katero je pričakoval ves svet!

Imeni „Sarto“ in „Pij X.“ sta šli od ust do ust.

V izložbah pa je bila povsod razstavljena tudi zanimiva slika, ki jo je prinesel neki protestantovski list. Papež Leon XIII. je ležal na smrtni postelji. Okoli mrliča so stali z odkrito glavo protestantovski pastori, judovski rabini, mohamedanski derviši in zastopniki raznih narodov. Podpis se je pa glasil: „Čast velikemu možu, ki si je pridobil spoštovanje nas vseh!“

Ali se ni morala ob tem prizoru v srcu vsakoga roditi misel, da je vendar lepo, ako ima vse človeštvo enega očeta, enega varha skupnega bratstva? Meni pa se je v mislih obnovil spomin dveh Petrov: enega, ki je bil ribič in apostol, drugega, ki je bil tesar in car. Prvi je zmagal svet z besedo milosti in ljubezni, drugi je podjarmil državo s silo orožja in lokavosti.

Katerega duh bo gospodoval po sveti, mogočni Rusiji v meglenih dneh daljne bodočnosti?

HOLANDSKI OBRAZI.